

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Економічний факультет
Кафедра екологічного менеджменту та підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник декана географічного
факультету з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

"26" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
для здобувачів вищої освіти

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 103 Науки про Землю
освітній рівень бакалавр
освітня програма Геоекологія та екосистемні послуги
вид дисципліни вибіркова (ВБ 3.5.1)

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2026/2027
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Продовжено: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р
(підпис, ПІБ, дата)

Викладач: Демченко Ксенія Валентинівна, доктор філософії, асистент кафедри
екологічного менеджменту та підприємництва.

КИЇВ – 2026

Розробник: Демченко Ксенія Валентинівна, доктор філософії, асистент кафедри екологічного менеджменту та підприємництва.

ЗАТВЕРДЖЕНО
завідувач кафедри фізичної географії та геоекології

(Людмила БІЛОУС)

Протокол №1 від "25" серпня 2026 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол №5 від «26» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії

(Наталія КОРОГОДА)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системи знань про екологічне управління. Дисципліна знайомить студентів із принципами, методами та інструментами менеджменту і аудиту в сфері охорони навколишнього природного середовища суб'єктами підприємницької діяльності.

2. 2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності):

знати:

- теоретичні основи здійснення підприємницької діяльності;
- засади менеджменту організації;
- загальне уявлення про екологічне підприємництво;

вміти:

- використовувати законодавчі та нормативно-правові акти відповідно до ситуаційних цілей та завдань суб'єктів підприємництва;

- аналізувати екологічні аспекти діяльності організацій;
- володіти методами комплексної оцінки діяльності підприємства;

володіти:

- елементарними навичками складання письмових документів, коригування їх змісту, систематизації матеріалів та їх комп'ютерної обробки, необхідних для ефективної організації власної навчальної діяльності.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Дисципліна «Екологічний менеджмент» є вибірковою дисципліною навчального плану соціально-економічної підготовки студентів бакалаврату географічного факультету спеціальності 103 «Науки про Землю». Предмет навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент» охоплює загальні закономірності, принципи формування, функціонування та реалізації системи екологічного управління. В межах курсу вивченню підлягають два змістовні модулі: «Теоретичні основи та механізми екологічного менеджменту на макрорівні» та «Практичні напрями та інструменти впровадження корпоративного екологічного менеджменту».

В межах першого змістовного модуля розглядаються концептуальні засади та структура систем екологічного управління; міжнародні механізми екологічного управління; державне управління екологічною діяльністю в Україні; системи місцевого, громадського та спеціального екологічного управління і гармонізації. Другий змістовний модуль присвячений вивченню корпоративного екологічного менеджменту; розробці, впровадженню та розвитку системи екологічного менеджменту на підприємстві; індикаторам екологічних результатів діяльності підприємства; екологічній експертизі, екологічному обліку та екологічному аудиту; деяким аспектам екологічного маркетингу.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни «Екологічний менеджмент». Дисципліна спрямована на опанування специфічних економічних знань та на формування інтегральних, загальних та фахових компетенцій за освітньою програмою «Геоєкологія та екосистемні послуги», галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 103 «Науки про Землю».

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами таких **загальних компетентностей**:

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК05 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК15.Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

5. Результати навчання за дисципліною: (описуються з детальною достовірністю для розробки заходів оцінювання)

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Концептуальні засади та структуру системи екологічного управління	лекція	Контрольна робота	23%
1.2	Особливості регулювання екологічних та природо-ресурсних відносин на глобальному та міжнародному рівні	лекція		
1.3	Цілі, завдання та функції державного управління екологічною діяльністю в Україні; структуру систем місцевого, громадського та спеціального екологічного управління і гармонізації	лекція		
1.4	Предмет, систему, місце та функції екоменеджменту в управлінні діяльністю підприємства	лекція		
2.1	Застосовувати на практиці норми екологічного права та екологічних стандартів в системі екоменеджменту	практичне заняття	усне опитування	5%
2.2	Розробляти стратегію екоменеджменту, спрямовану на досягнення цілей чистого, маловідходного і безвідходного виробництва	практичне заняття	усне опитування	7%
2.3	Володіти основними технологіями екоменеджменту, екоаудиту та екообліку	практичне заняття	усне опитування	5%
2.4	Вміти вирішувати проблеми бізнесу при управлінні процесами, пов'язаними з охороною і відтворенням якості природного середовища.	практичне заняття	усне опитування	5%
3.1	Демонструвати спілкування в діалоговому режимі з колегами та цільовою аудиторією, ведення професійної наукової дискусії	практичне заняття	контроль вчасності та якості виконання завдання	5%
3.2	Письмово викладати та презентувати результати своїх досліджень українською мовою	практичне заняття	контроль вчасності та якості виконання завдання	10%

4.1	Працювати ефективно одноосібно, у складі команди і в мультидисциплінарному оточенні	практичне заняття	Ситуаційні вправи, індивідуальна робота	10%
4.2	Демонструвати здатність до самостійного навчання з високим рівнем автономності, застосовуючи здатність до навчання впродовж життя	практичне заняття	Ситуаційні вправи, індивідуальна робота	30%
	Всього			100%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1	4.2
ПР09. Вміти виконувати дослідження геосфер за допомогою кількісних методів аналізу.		+		+	+							+
ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю, відповідно до спеціалізації.	+		+				+		+		+	+
ПР13. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення, зокрема й щодо організації екосистемних послуг.			+						+	+	+	+
ПР16. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля, природокористування, організації екосистемних послуг.		+		+		+		+			+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів(макс. 100 балів / мінім. 60 балів):

1. Опитування на заняттях (РН 2.1-2.4, 3.1-3.2) – кожне практичне заняття. Проводиться у вигляді усних відповідей на теоретичні питання. Максимальна кількість накопичених балів за доповіді на практичних заняттях – 30 балів, необхідний мінімум – 18 балів.

2. Доповнення, відповіді на питання (РН 2.1-2.4, 3.1-3.2) – кожне практичне заняття. Проводиться у вигляді усних дискусій та обговорень у групах студентів. Максимальна кількість накопичених балів за доповнення та участь у обговоренні на практичних заняттях – 20 балів, необхідний мінімум – 12 балів.

3. Творче завдання (РН 3.1, 4.1, 4.2) виконується під час самостійної роботи студента і презентується студентами після написання першої контрольної роботи. Представлення виконаного завдання здійснюється у формі публічної презентації – оцінюється від 18 до 30 балів.

4. Модульна контрольна робота (РН 1.1 - 1.4) проводиться у вигляді письмової відповіді на теоретичні питання, які входили до попередньо вивчених тем, оцінюється від 12 до 20 балів.

Підсумкова залікова оцінка може бути поставлена за результатами накопичення студентами балів протягом семестру.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року

7.2 Організація оцінювання

Семестрове оцінювання таких видів робіт, як: дискусії, опитування, тестування, контрольні роботи, індивідуальне практичне завдання здійснюється під час занять, які відбуваються за розкладом.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється шляхом виконання студентом додаткових розрахункових завдань з дисципліни.

Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

7.3. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність. Виконання всіх навчальних і контрольних завдань здійснюється з дотриманням Хартії академічної доброчесності та чинних положень Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під час реалізації освітнього компонента дотримуються принципи академічної доброчесності, зокрема принцип нетерпимості (нульової толерантності) до будь-яких проявів її порушення, відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність» та внутрішніх актів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Запозичення, використання даних, ідей, текстів, зображень, цифрових матеріалів та інших результатів мають бути належно атрибутовані. Порушення академічної доброчесності розглядаються відповідно до університетських процедур.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися лише у випадках і межах, визначених завданням та чинним Положенням про використання штучного інтелекту при реалізації освітніх програм у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Здобувач освіти несе відповідальність за достовірність, коректність, оригінальність і академічну доброчесність поданого результату та, якщо це передбачено завданням або політикою Університету, зазначає факт, інструмент і мету використання ШІ. Використання ШІ під час індивідуальних контрольних заходів дозволяється

лише за прямим дозволом викладача. Використання генеративного штучного інтелекту не допускається під час контрольних заходів (проміжний та підсумковий контроль).

Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти. Результати навчання, здобуті в неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути подані до визнання у встановленому Університетом порядку за умови їх відповідності результатам навчання цієї дисципліни та наявності підтвердних матеріалів.

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Тема 1. Історичні передумови появи екологічного управління. Структура системи екологічного менеджменту.	2	2	6
Тема 2. Міжнародний досвід здійснення екологічного управління.	2	2	6
Тема 3. Механізм екологічного менеджменту на рівні держави.	2	2	6
Тема 4. Вплив на екологічну діяльність суб'єктів підприємницької діяльності на рівні місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій.	2	2	6
Тема 5. Корпоративний екологічний менеджмент. Цикл стандартів ISO 14000: призначення, зміст.	2	1	6
Змістовий модуль 2.			
Тема 6. Особливості імплементації системи екологічного менеджменту в організації на основі стандартів ISO 14001:2015 та ISO 14004:2016.	2	1	2
Тема 7. Порядок здійснення оцінювання життєвого циклу продуктової системи згідно ISO 14040:2006.	2	1	4
Тема 8. Управління розробкою та проектуванням продуктів на основі ISO/TR 14062:2006.	2	1	4
Тема 9. Управління матеріальними потоками організації на основі ISO/TR 14051:2015.	6	1	4
Тема 10. Екологічна експертиза, облік та аудит як важливі інструменти регулювання і контролю успішності екологічного управління.	6	1	4
Всього	28	14	48

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Практичні заняття – 14 год.

Самостійна робота – 48 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Гацька Л.П., Сагайдак Ю.А., Харченко Т.Б. Екологічне управління підприємством / Л.П.Гацька, Ю.А.Сагайдак, Т.Б. Харченко. – Ірпінь: Видавництво УДФСУ, 2017. – 215 с.
3. Салавор О.М., Ничик О.В. Організація управління в екологічній діяльності: Курс лекцій для студ. напряму 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» ден. та зоч. форм навч. – К.: ПУХ'Г, 2012. – 71с .
4. Шевчук В.Я. Екологічне управління: Підручник / В.Я.Шевчук, Ю.М.Саталкін, Г.О.Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004.
2. Екологічне підприємництво / Розділ в монографії «Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку»/ за ред. д.е.н., проф. П. В. Пашка та д.е.н., проф. Л. Л. Лазебник; Державна фіскальна служба України; УДФСУ. – Ірпінь, 2019.(Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 133)
3. Гацька Л.П. Основи «зеленої» економіки: навчальний посібник / Л.П. Гацька, Т.Б. Харченко, Ю.А. Сагайдак, Т.О. Мурована – К.: Освіта України, 2019. – 271 с.
4. Гацька Л.П. Екологічне управління підприємством: навчальний посібник / Л.П.Гацька, Ю.А.Сагайдак, Т.Б.Харченко.-К.: 2017.-182с.
5. Гацька Л.П. Екологічний маркетинг: навчальний посібник / Гацька Л.П., С.В. Карлашук, Т.Б. Харченко / за ред. Гацької Л.П. – К., 2018. – 164с.
6. Демченко К.В. Джерела фінансування екологічної трансформації виробництва як складової інноваційного розвитку підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. № 5. С. 274–281. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-44>(дата звернення: 15.05.2024).
7. Демченко К.В. Сутність та необхідність екологічної модернізації виробництва в Україні. Тернопільський національний економічний університет. 2018. Т. 28, № 2. С. 133–145.
8. Демченко К.В., Купалова Г.М, Гончаренко Н.В. та ін. Екологічна модернізація виробництва в забезпеченні інноваційного розвитку промислових підприємств. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики, 2025. 1(60). С. 512–521. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.60.2025.4606>

Додаткові:

9. Імперативи розвитку підприємництва в контексті інноваційної економіки / Андрющенко К.А., Сагайдак М.П. та ін., Монографія. К.: ДУІТ, 2019. – 520 с.
10. Підприємництво : навч. посібник / За заг. ред. Г.І. Купалової. К. : ВПЦ «Київський університет». – 2023 – Мазур І.І. Розділ 3 (С.44-68) – 375 с.
11. Мазур І.І. Підприємництво: практикум : навчальний посібник. / К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет” / За заг. ред. Мазур І.І., 2016, 263 с.
12. Економіка та управління розвитком підприємств: теорія, методологія, практика : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП “Астроя”, 2024. 103 с. Розділ 4. Безпека підприємств та антикризова система господарювання. Мазур І.І. 4.1. Економічна безпека підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні URL: <https://www.economics.in.ua/2024/03/2024-03.html>
13. У співавторстві: Підприємництво: практикум навчальний посібник / Мазур І.І., Євтушевська О.В., Ігнатович Н.І. та інші (усього 8 осіб). – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 255 с.
14. Богуславський О.В. Специфічні особливості здійснення підприємницької діяльності в Україні // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Економіка. 2011 – Вип. 124/125. – с. 78-81.